List 21. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 20. maja 1868.

Gospodarske stvari.

Kdaj so ljudje prvič začeli zemljišča gnojiti? *)

Da izprva poljedelci, ko so začeli žito sejati, niso zemlje gnojili, lahko se misli po tem, kar še dandanes vidimo. Temu priča je Amerika, kjer po požganih gozdih in preorani zemlji so veliko let žito sejali brez gnoja, — temu priča je „Črna zem“ (Ukrajna) na Rusovskem, en del zemlje Ogerske itd. Al to je vendar gotovo, da že Rimljani, in pred njimi Grki so zemljišča gnojili. Znano je, da že Grk Teofrast (oče botanike) je pisal o rastlinah in gnojenji in da že več kot pred 2400 leti je on našteval šestero različno gnojenje. Da so Rimljani čutili potrebo gnojiti zemljo, da se jej povrne to, kar se jej je po pridelkih vzelo, to beremo v spisih Varrovih, Virgiljevih itd. Znane so Katonove besede, da poljedelstvo potrebuje treh rečí, namreč teh, da se dobro gnoji, dobro orje, dobro seje.

Rimljani, ki Sterkuciju pripisujejo iznajdbo gnojenja in so ga za tega del vvrstili med bogove, so res že znali dobro gnojiti, dobro orati, dobro sejati. Da je to res tako bilo, priča nam zgodovina, da so v Siciliji (današnjem Laškem) več žita pridelali, kakor ga tù dandanas pridelujejo, pa tudi več kakor se ga dandanes prideluje na Angleškem, Nemškem in v Avstriji. Šteli so pridelka po 11 do 12 zrn. Tudi to vemo, da so Rimljani že drenažo poznali, da so močirna zemljišča na suho devali, suha močili, kuretino v košarje devali, da jim je gnojila zemljo. — Vendar pa je tudi to gotovo, da niti Grki niti Rimljani niso vedeli, kako se rastline redijo, zakaj prav za prav se mora zemlja gnojiti.

Poglejmo še, kaj so v preteklih 18 stoletjih drugi narodi vedeli in znali o gnojenji? Zgodovinske bukve nam o tem le malo gotovega povedó; to pa se iz teh spiskov vendar razvidi, da v prvih 1600 letih po Kristusovem rojstvu je drugi narodi niso veliko dalje dognali kakor Grki in Rimljani v kmetijstvu in natoroznanstvu.

Že v 11. stoletji so sicer Angleži rabili lapor, pozneje apno in pa zmes iz krede, hlevskega gnoja, zemlje in blata, da jim je bilo polje rodovitneje; al kako dela ta zmes na poljé, tega uganiti niso mogli. V 15. stoletji so se že v srednji Evropi nahajale nektere kmetije, v kterih se je kazal napredek tadanjega časa, in v tem stoletji (1478) prišla je prva knjiga o kmetijstvu v italijski Fiorenci, in po tej so prišle tudi enake knjige na Nemškem na svitlo — toda v latinskem jeziku.

V sledečih 2 stoletjih so se sicer učeni možje začeli vkvarjati s tem, da bi izvedeli, kako se rastline redijo; al le malo jim je še svetila luč pravega spoznanja, večidel so bile le vraže in krive misli, kterih so se držali.

V 15. stoletji je Palissy izduhtal to, da le solí so rediteljice rastlinam („solna teorija“); ta misel je še 16. in 17. stoletja kraljevala. Veliki natoroznanec Bakon je priporočal kuhinjsko sol in pepel.

Proti koncu 17. stoletja (1668) je Hellmont zagovarjal „vodno teorijo“, to je, trdil je, da voda je prav za prav živež rastlinam.

V začetku 18. stoletja je Angež Jethro Tull zagovarjal zemljo, Amb. Zeiger 1733. leta olje, 1755. leta profesor Home v Edinburgu ogenj, in Münchhausen sopár kot redilne močí rastlin. Münchhausen je trdil, da v gnoji so olje, sol, ogenj in zemlja. (Kon. prih.)

*) Po najnovejši knjigi imenitnega českega kmetovalca A. A. Komers-a: „Der heutige Standpunkt der Bodenerschöpfungsfrage.“ Prag 1868.

Gospodarska skušnja.

* Tudi veča sadna drevesa in celó takrat, kadar cvetó, se dajo brez škode presaditi, ako jih varno sè zemljo in vsemi koreninami vzdigneš in v vodo s kravjekom in ilovico namešano položiš. Tako se tudi najtanjše koreninice ne posušé. — Tako priporoča nemški kmetijski časnik „Fr. G. K.“

Gospodarske novice.

* Zapoved na Koroškem zarad hroščev ali pomladanskih kebrov je zeló ostra: vsak župan ima namreč pravico za čas, kadar kebri letajo, enega delavca ali pa namesti njega dva 8 do 12 let stara otroka od vsacega posestnika zahtevati, ki od 5. do 9. ure zjutraj pomagajo kebre loviti. Župan, ki tega ne storí, plača 10 do 20 gold. kazni. C. k. okrajnim gosposkam je ukazano, da čujejo nad spolnovanjem te postave.

* Za nas nova murva je tako imenovana murva cedrona (Morus Cedrona). Vitez Gutmansthal je kranjski kmetijski družbi poslal unidan semena te murve, ktera navadno belo murvo v tem prekosí, da veliko hitreje raste in sicer tako, da v malo letih je lepo drevo gotovo; sicer pa daje ta murva tudi več perja in perje je bolj redivno in zdravo memo bele murve; te murve tudi ni treba cepiti. — Najbolje seme murve cedrone se dobiva pri gosp. L. Villain-u, vrtnemu direktorju (Villa Melzo v Bellagio ob jezeru Lago di Coma) po 12 frankov kilogram. — Veči del semena je gosp. Schollmajer vsejal na vrtu kmetijske družbe, ostalo se je oddalo za poskušnjo na Notranjsko, Dolensko in Gorensko.

* Ali je res, da si kaj pridobimo s tem, da bode vprihodnje kuhinjska sol za 2 gold.

48 kr. cenejša, živinske solí pa ne bode več? — Večina poslancev, ki je v državni zbornici to postavo sklenila, misli, Bog vedi, kakošno dobroto je človeku skazala; al poglejmo to od njih imenovano „dobroto“ bolj na tanko.

Cent kuhinjske solí, ki je dozdaj veljal okoli 8 gld. 50 kr., bode vprihodnje za 2 gold. 48 kr. cenejše, — po takem bode cent veljal okoli 6 gold., čeravno ima naše cesarstvo toliko solí in se s tako majhnimi stroški prideluje, da bi lahko bila za polovico cenejša. Al tudi to znižanje solí bomo morali drago plačati in sicer s tem, da za živino ne bomo več dobivali solí, ki se je dozdaj po 1 gold. 80 kr. prodajala. Kar je tedaj ena roka dala, vzela je druga. Kmetijski gospodarji potrebujejo za živino solí, ako jo hočejo s pridom rediti, — ker pa si ne morejo kupiti živinske, morali bodo dajati kuhinjsko. Dozdaj se je kuhinjska kupovala po 8 gld. 50 kr. in živinska po 2 gold. 80 kr. cent, skupaj tedaj ta 2 centa po 10 gld. 30 kr.; vprihodnje bo moral za ravno to potrebo (2 centa po 6 gold.) plačati 12 gold. Po takem se tedaj za veliko večino kmetijskih ljudí, ki za živino potrebujejo solí, sol nikakor ni znižala, ampak podražila.

Minister kmetijstva sicer išče sredstva, kako bi se dala iz kuhinjske solí delati taka živinska, da bi je človek ne mogel vživati, in potem bi se zopet vpeljala živinska sol. Ali skrivnosti, kterih iskati vsemu drugemu svetu ni bilo treba, kako, da jih išče ravno naša država solí toliko polna kakor nobena druga?!

* Smrt človeka, ki se je okužil od smrkovega konja. Čeravno so mu rano, kamor mu je zasedel ta strup, brž žgali, vendar je v malo dneh v strašnih bolečinah na Dunaji umrl.

Ukaz c. k. ministerstva od 7. sušca,

ki odločuje tarifo za plemenenje kobil po cesarskih žebcih.

Po tem ukazu se spuščajo cesarski žebci brez plačila le še na Primorskem, v Dalmaciji in Vojaški granici, — na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, v Galiciji in Bukovini pa je tarifa odločena pri nekterih žebcih po 1, 2 in 3 gld. Za žebca posebno žlahne krví (arabskega, angleškega itd.) pa se mora plačati 4 gld. ali še več.

Ako za gospodarja, kteri ni v stanu brž odrajtati plačila, je porok župan, sme se mu preložiti plačilo tudi po žetvi.

Národne stvari.

V spomin Matiju Vrtovcu.

V besedi poddražki 22. aprila govoril J. Vrtovec.

Srečna družina, ki ima dobrega gospodarja, in srečni otroci pod varstvom tacega očeta, ki jih z lepim izgledom podučuje in za njihovo časno in večno srečo dela neutrudljivo! V taki hiši vlada mir in blagostanje, zadovoljnost podpira njene stebre in razširja svoje blagonosne veje čez vsa njena dela. Tudi naša Vipava sme ponosna biti, da je imela moža za varha, ki je po svojih spisih daleč okrog slovel. Med nami je živel, po naših tleh hodil, poznal je Vipavce a oni njega. Da ga pa še dandanes poznajo, kaže današnja sijajna svečanost.

Bil je Matija Vrtovec!

Slavna gospoda! rad bi Vam tudi povedal o mladih letih rajnega, o njegovi mladosti. Al o tem ne morem govoriti, kajti nimamo žalibog! še njegovega življenjepisa.*) Toliko mi je pa znano, da se mu je v Šmarji zibelka jugala in da je v Planini pastiroval, predno je v Št. Vid prišel. Kjerkoli je z ljudstvom občeval, podučeval ga je deloma z besedo, deloma z izgledom. Učil ga je trte saditi, obrezovati in gnojiti. Kazal mu je, koliko vpliva ima red in snaga za človeško življenje, in priporočal mu še posebno zmérnost in varčnost, brez ktere niti ni sreče niti blagostanja. Rekel je pri neki priliki: „Ti hišni gospodar! uči se od petelina, kako ti gré za svojo družino skrbeti. Ko petelin po tleh brska, in kakega črvička najde, brž pokliče putike, da ž njimi svojo srečo delé. Ne pojej vsega sam, kakor marsikter gospodar dela, kteri svoji borni družinici v nedeljo zapravi vse, kar med tednom zasluži.“

S takimi in enakimi prilikami budil in podučeval je mili svoj narod, in skušal globoko v srce vcepiti vse, kar je blazega in koristnega. Da pa se ni zastonj trudil, kažejo dovolj današnji vipavski vinogradi. Kdo je pred nekoliko leti trte gnojil? Naravnost smem reči, da nobeden — vsaj kmetov ne. Naši stari očetje niso vedeli tega, kar vemo dandanes mi? Ali se ne prideljuje v naši Vipavi veliko več vina nego prejšnja leta? Ali ne gnojí trt sedaj, kdor le more? Kdo nas je tega navadil, — kdo drug nego naš dobrotnik Matija Vrtovec. Pridobil si je s tem zasluge, za ktere mu moramo biti Vipavci na veke hvaležni.

Al ne le ustmeno in ne le za nas Vipavce same je ta mož skrbel, — osrečiti je želel ves slovenski narod. To nam jasno pričajo knjige njegove. Kar je nas učil, kar je nam z besedo povedal, to je tudi narodu zapisal v „Novicah“ v druzih knjigah. Neprecenljive so njegove knjige: „vinoreja“, „zvezdoslovje“, „občna povestnica“, „shodni govori“, posebno pa njegova „kmetijska kemija“, ktera je nam kmetom ključ do vseh kmetijstvu potrebnih ved!

Vipavci! tudi nam je zapisal te knjige, tudi nam je zapustil neprecenljiv zaklad, in lahko ga vzdignemo, ako le hočemo. Le sezimo po njegovi „vinoreji“ in naša dežela bo drugačna postala, naši vinogradi bodo slajše vince rodili in naša dolina bode kupcev mrgolela. Navadili se bomo, kako je treba hranljiva in okusna vina pridelovati, kar še nikakor ne znamo; dovelj nam priča to, da ne moremo svojih vin po veliki ceni spečati. Nek učen mož, ki je po naših krajih hodil — saj se še spominjate — je rekel: To je dolina, da bi lahko najboljša vina rodila! Morda porečete, da temu ni tako! Al verjemite mi, da je resnico govoril. — Ganite se toraj! vzemite Vrtovčevo „vinorejo“ v roke in delajte. Prebirajte tudi njegovo „kemijo“ in druge njegove knjige, ktere so za vsacega kmeta zlata vredne. S tem boste svoje stanje zboljšali in umni kmetje postali.

Da pa ne bom v govoru predolg, hočem le še ene reči omeniti, namreč Vrtovčeve goreče ljubezni do slovenske mladine: „Sporočilo slovenski mladosti“ in pa „Ozir na slovensko mladost“ sta sestavka, ki nam kažeta resnico rečenih besedí. Ondi pravi med drugim naš slavni rojak: „Oj Vi presrčni mladenči! V vaših rokah bode od 20. do 40. leta vse imetje naše matere Slovenije; skrbite toraj že zdaj za tisti čas, da jo bote po pameti vodili, umno obdelovali ter na visokejo stopinjo izobraženosti povzdignili.“

In tako je bil Vrtovec naš dika Sloveniji in ponos naši dolini. Bil je vir ali kakor bi po domače rekel: „bister studenec“, iz kterega smo dobre nauke zajemali, in jih v svoj lasten prid obračali. Bil je svitla zvezda na temnem našem obnebji, ktere jasen pogled je blažil vse brate Slovence. Bil je cveteče drevo, bil je plameči kres, kteri se veličastno dviguje proti sinjemu

---

*) Žalibog! — dostavljamo tudi mi.

nebu. Bil je naš blag oče, bil je iskren rodoljub, bil je goreč duhovnik, bil je naroda učitelj, bil je slovenski pisatelj z eno besedo: bil je svitla zvezda narodnemu življenju našemu!

Ne, da ne bi vedel, da v krasni naši dolini vipavski živi še izvrstnih rodoljubov, ki so domovini naši v ponos in slavo, al moje oči se obračajo v one čase nazaj, ko je v naši dolini naš oče Vrtovec še tako samec stal kakor je nekdaj Vodnik samec delal domovju na blagor.

Zato dovolite slavna gospôda! da rajncemu kličem danes tolažilno vošilo v tiho gomilo:

Bratje v črno se zavimo,
Bridko tožbo zaženimo,
Glas presilne žalosti.
Vrtovca med nami ni!
Ah! naš otac, naša slava
V grobu spava!

Odšel je, kamor Preširen,
Kamor Cerer, bratec veren,
Kjer Mazgon prebiva zdaj,
V bolji veseleji kraj;
Žlahen biser, bratje mili
Smo zgubili!

Kdo bo čislal dom odsele,
Kakor ti iz duše cele!
Kdo bo ljubil rod tako,
Zdaj, ko Tebe več ne bo!
Kdo odsele bo tolika
Njega dika!

Kdo nas trticam kopati,
Streči kdo pšenici zlati,
Blažit dušo in telo
Kdo učil siroto bo!
Tuge bomo koprneli
Osameli!

Ah! zakrila ga je raka!
Kdor Slovenec je, naj plaka!
Glejte, roke so trdé!
Več ne bije mu srcé
Za domovje drago milo
Pod gomilo!

Starozgodovinske stvari.

Slična imena starodavnih Noričanov.

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Noričk.: Maesia (žensk.)
Slov.: Mesa, Mešika, Mesek.

Noričk.: Mussa (žensk.), Muso (možk).
Slov.: Musa, Muša, Mušika, Mušat, Musol.

Noričk.: Samuda.
Slov.: Samuda in Zamuda obilo imen na Štajerskem.

Noričk.: Bononia (žensk.), tudi na drugih kamnih v obrazilu: Bonia, žensko, in Bono, možko.
Slov.: Bona, Bonata, Boneta, Boneš, Bon, Bonar.

Noričk.: Dubna (žensk.). *) Tudi na celjskih kamnih žensko ime: Dubneo.
Slov.: Dubka, Dubisla, Duboj.

Noričk.: Bubna (žensk.), zavoljo sufiksa primeri: Vesna.
Slov.: Bubna, Bubla, Bubanka, Bubona, Buban.

Noričk.: Bogio, primeri poljsk.: Bonio, Bosio, Bolio, Kazio.
Slov.: Bog, Boguš, Bogun, Bogata, Bogna, Bogan itd.

*) V Geisthalu blizo Gradca se na nekem kamnu bere možko ime Dubnissus. Ves napis se glasí tako-le: „Saturninus Dubnissi filius votum fecit sibi et Svaduciae Vanni C. (Mittheil. des hist. Vereins für Steierm. 1857. str. 115), toraj: Dubniš po obrazilu, kakor staroslovenska imena Voliš, Grabiš. Svaducia = Svaduča, primeri rusko ime Grnjuča; Van pa ima svoje brate v staročeskih: Van, Vaniš, Vanko starosrb. Vanišev. Pis.

Noričk.: Bogionius, polat. za Bogion, Bogon, primeri: Milon, Miron, Gnjedon, Vladon.
Slov.: primeri predstoječa imena.

Noričk.: Svadra (žensk.) od korenike svad, contendere.
Slov.: Svadba, Svaden, Svadril itd.

Naj mi pokažejo oni starinoslovci, kteri Noričane imajo za Kelte takošno enakost iz keltščine in sicer gledé gramatičnega stroja imen, in da so bila enaka imena v rabi pri starodavnih Keltih.

Drugokrat bodem prispodabljal imena norička sè staroslovanskimi drugih mest in krajev Norika in Panonije.

Če prebiramo osebna imena starodavnih Noričanov, kakor so ohranjena na rimskih kamnih najdenih na Koroškem, *) vjemajo se tudi sè staroslovanskimi. Poglejmo jih nekoliko:

Noričk.: Cudso (možk.), Cuca (žensk.) zarad sufiksa primeri: Bdiko, Božo, Sudo, Teto.
Slov.: Kuc, Kuci, Kucko, staroruska in staropoljska imena.

Noričk.: Buto, Buteus = Butej.
Slov.: Buta, Butaj, Butko, Butovit, But, bolgarska, polabskoslov. in poljska imena.

Noričk.: Cetus = Cet, tudi v obrazilu: Cetinius.
Slov.: Cetko, Cetna, Cetek, starosrbska in staročeska imena, Četin slov. ime.

Noričk.: Svarda, zarad obrazila prim.: Šmarda, Benada itd.
Slov.: Svar, Svaren, Svaruna, Svaroh.

Noričk.: Condollus = Kondol, zarad obrazila primeri: Vitol, Kukol, Muhol.
Slov.: Kudaš, Kudaj, Kuden, Kudelin, staroruska imena. V ruščini je staroslov. **ou** = **u**.

Noričk.: Eliomara = severno-slov. Elomira.
Slov.: Ela, starorusk. Elača, Elec, Elivec (primeri še na štajarskih kamnih žensk. Elvia), Elika.

Noričk.: Sumelo = Šumelo zarad obrazila: Kalelo, Omelo.
Slov.: Šumilo, Šuman, Šuma, Šumilko.

Noričk.: Gannus (možk.), Ganna (žensko).
Slov.: Gana, Gane, Ganiček, Gano, Ganša, Gančo.

Noričk.: Onotnius = Onotni zarad obrazila primeri: Novotný.
Slov.: Onata, Onač, Onaša, Onegost, Oneš, Onanko.

Noričk.: Cavcavus = Kavkav.
Slov.: Kavka, Kavčin od kavka: corvus, toraj Kavkav = Corvinus.

Noričk.: Mociancus = Mocjank = Mocnjak. Na štajarskem kamnu: Mocetius.
Slov.: Mockot, polabskoslov. Mocok, starobolg.

Noričk.: Sennus, Senucus = Sen — Senuk, tudi v obrazilu: Senius.
Slov.: Senja, Senko, Sen, Senjuha, Senjuša itd.; sem spadajo štajarskoslov. Senek, Sene-

*) Vzeta so iz Ankershofena, Eichhorna in Muharja. Pis.

*

kov, Senekovič. Primeri še mestni imeni: Sen, Senice na Českem in Moravskem.

Noričk.: Mosgaitus = Mozgait, za: Mozgavit, ker se v pred e in i izpehuje, postavim zajc = zavec, Dobrajc za Dobravec, tako tudi v bolgarščini.
Slov.: Mozgan, od mozeg, medulla.

Noričk.: Vonnius = Von, Voni.
Slov.: Von, Vonka, Voneslav, Vonomir, Vonkina, Vonča, Vončina, Vonibud.

Noričk.: Redsomar = Recomar.
Slov.: Recej, Recek, Reconja.

Noričk.: Massatus = Masat.
Slov.: Mas, Masol, Masna, Masko.

Noričk.: Babbecius, Baburus = Babec, Babur.
Slov.: Baba, Babeš, Babec, Babur, Babjan, Babola.

Noričk.: Troucillus polat. diminut. za: Trouc, Truc.
Slov.: Troc, Trouc, staromoravsko ime, primeri Trocnov, česk. mestno ime.

Noričk.: Meitima (žensk) = Mьtima, ker ь se tudi čuje kot ej v slovenščini.
Slov.: Mjeteš, staročesko ime. Zarad sufiksa primeri možka: Vadim, Ljubim, Radim v ženskem spolu ima.

Noričk.: Cacusius = Kakus.
Slov.: Kaka, Kako, staromoravsko: Kakos, starosrbsko: Kakšar. Primeri še krajna imena: Kakuce, Kakovice na Českem.

Noričk.: Veitronius = Vjetron.
Slov.: Vetran, Vetranič, Vetruš.

Noričk.: Bucco = Buko.
Slov.: Buka, Bukal, Buko, Bukio, Bukja, Bukša.

Noričk.: Montissius = Montiš, zarad obrazila primeri: Kuliš, Okiš, Voliš, Vratiš itd.
Slov.: in sicer v češčini, kjer je staroslov. on = u najdemo: Mutiš, Mutej, Mutimir, Mutin, Mutoš itd.

Noričk.: Racco = Rako, tudi v obrazilici: Raccomus = Rakom. *)
Slov.: Rak, Rako, starosrbsko Raka, Rakoš; primeri še mestno ime Rakom na Českem.

Drugikrat bodemo pretresovali imena na rimskih kamnih iz starega Juvava (Salzburg), Lavorjaka (Lorch), Lenče (Lentia, Linz) in iz okolice starodavnih Turščanov (Tauriscorum) in tudi tam bodemo našli imena, ktera se vjemajo sè slovanskimi.

Govor gosp. Antona Črneta

ob solni obravnavi v zbornici poslancev.

(Konec.)

„Moja gospôda! jez vam ne mislim nadlog in revščine popisovati, ktero ta dežela trpí, ker ne želim, da bi sl. hiša predolgo z menoj potrpljenja imela. Vendar pa se ne morem zdržati, da bi vaše paznosti ne obrnil na revne brezposestne kolone na Friulskem, kteri so po škodi na svili in vinu ob vse prišli, in zdaj nimajo, s čemur bi svoje življenje ohranili. Gospôdi, to je, posestnikom zemljišč, so na glavo padli in ti jih morajo iz samosvojega dobička prerediti, da njih posestva čisto ob delavce ne pridejo. Jez morem vaše očí tje na skalnati Kras obrniti, kterega velik kos spada k goriški deželi. Kdor izmed vas, moja gospôda, je bil kdaj v Trstu, videl je to kamnato deželo, in se je gotovo čudil, da je mogoče, da v tem kraju kaka živa duša prebiva. — Pa prebiva jih tukaj in sicer prav veliko. Prebiva jih po 3000 in več na štirjaški milji. Pa vi, moja gospôda, si gotovo ne morete misliti, kako ljudjé tukaj živijo. Jez vas zagotavljam, da je ta dežela sama na sebi in posebno po klimatičnih vplivih veliko slabejša in za kmetijstvo menj vredna, kakor bi človek sodil na prvi pogled. Naravne močí, posebno pa veter in voda si neprenehoma prizadevajo, da bi to deželo bolj in bolj v skalnato puščavo spreminile. (Nemir.)

Podpredsednik: Moja gospôda, prosim, dajte mir, sicer hitropisci govornika ne bojo slišali.

Poslanec Črne (nadalje govorí):

Kdor v tem kraju prebiva, temu ni dosti, da bi delal kakor se dela v drugih krajih in deželah, njemu ni dovolj, da bi le svoje polje obdeloval, kakor se navadno obdeluje, temuč on mora veliko svojega dela na to obrniti, da si polje ohrani, da mu ga veter in voda ne vzameta, on mora skale, ki sta veter in voda prst iz njih pobrala, spet s prstjo obložiti, če ne, zgine njegovo polje in zemlja mu potrebnega kruha več ne rodí.

Vrh vsega tega pa še pomislite, da v tem kraju ni ne studenca ne vodíce, ne reke, ne jezera, in tù bi zunaj dežja ne bilo nobene kapljice vode, in živa stvar bi tù ne mogla prebivati, ako bi ljudje za to ne skrbeli. Da pa morejo ljudjé in živali tù prebivati, morajo ubogi stanovalci teh krajev veliko težavnega dela, veliko časa in denarja potrositi, da si napravijo šterne in vodnjake, v kterih vodo za-se in za svojo živino lovijo.

Moja gospôda! jez mislim, da pod našim cesarjem ni nobene dežele, v kteri bi ljudjé toliko težave imeli kakor v ti deželi.

Jez vem, a to popisovanje prav za prav ne spada v današnjo obravnavo, ki le sol zadeva. Vem, da bi bilo morebiti tačas, ko bo govorjenje o prenaredbi katastra, bolj na pravem mestu. Toda, ker se mi zdi, da je moja dolžnost, tiste polajške na soli, kteri so našo sosedno deželo Istro in druge dežele doleteli, tudi za Gorico zahtevati, zato mi ni bilo mogoče zdržati se, da vam ne bi bil te slabe podobe naše dežele in našega ljudstva pred očí postavil.

Poslednjič pa moram visoko zbornico še ene rečí opomniti, o kteri se je že tudi včeraj in danes v ti hiši govorilo, to je, da je mnogo dežel, v kterih ni nikakoršnih solnih magazinov. Zato pa se mora sol daleč voziti, in vožnja in dobiček, kterega prekupci iščejo, storita, da cent solí v nekterih krajih po 2 gold. več stane kakor navadno. Mislite si gorato deželo, kakoršna je goriška na severni strani proti Koroškemu, kjer se ljudje skoraj s samo živinorejo pečajo, mislite si to deželo brez vseh cest in druzih voznih pomočkov, in res ves ta kraj ima le eno cesto in še ta pelje ravno pri laški meji na Koroško. Od te ceste do mnogih vasí in krajev je velikrat po 6 in po 10 ur. Če si vse to živo pred očí postavite, lahko bote razumeli in radi verjeli, da sol mora silno draga postati, predno pride v te kraje in se ondi na drobno prodaja. Iz tega bote pa tudi previdili, da ni mogoče, da bi se tako draga sol mogla živini dajati.

Moja gospôda! jez mislim, da sem vam dokazal, da, če se kteri deželi spodobi in je za njo pravično, da se jej sol pod navadno ceno prodaja, se to po pra-

*) Zavoljo sufiksa primeri staroslov. imena: Radom, Urom.

vici spodobi tudi pokneženi grofiji Gorici in Gradiški. Prebivalci teh dežel gotovo ne bi mogli razumeti, zakaj se je tak polajšek na soli, ki je sicer sam na sebi le majhen, sosedni isterski deželi in še drugim dovolil, ki gotovo niso na slabjem, njim pa odrekel.

Jez upam, da bo tudi ta sl. zbornica tako pravična kakor je bil zbor leta 1862. v svoji 153. seji in v tem upanju storim ta-le predlog:

„Polajšek, ki je namenjen prebivalcem v Istri, da se jim ima cent soli po znižani ceni, to je po 4 gold. 16 kr. prodajati, naj se raztegne tudi na pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.“

Dopisi.

Iz doljnega Štajarskega 12. maja. — Kdor hoče videti, kako pri nas svobodárstvo ali tako imenovani „liberalizem“ dandanes čedalje več korenin poganja, bere naj naš list „steierischer Landbote“, ki ga izdaja kmetijska družba. Tù bode bral, kako nekdo zasmehuje na Štajarskem še veljavno postavo, da vsacemu, kdor se hoče ženiti, mora županija dovoljenje dati. „To ne more več tako in ne sme tako ostati — proč z dovoljevanjem! — vsak, naj je berač ali premožen, naj se svobodno ženi kakor hoče! Ovira ženitev je kriva nezakonskih otrok. Človeku ženitev prepovedovati — pravi ta „liberalec“ — je to, kakor mu jemati osobno svobodo. Če tudi so ljudje zoper to, naj se ne poslušajo!“ — Ti liberalci menda ne vejo, da se le mačke zastonj švigajo. Kdo bo pa beraške starše in njih otroke redil?! Morebiti ti ljudje, ki so vsi polni svobode, pa za domovino vinarja ne dajo! — Naj Vam pri tej priliki še povem o neki sodniški obravnavi, ki se redko primeri in je bila 12. dne tega meseca pri tukajšnji sodniji. Pred dvema mesecema se je strašna reč zgodila v Röthelsteinu na gornjem Štajarskem. 8. sušca namreč ponoči ob poldvanajstih je neki lésar, oče 5 otrók, popolnoma trezen šel iz gostilnice domú. Drugo jutro so ga našli z odgriznenima ušesoma, vsega razmesarjenega in krvavega, v raztrganem oblačilu, mrtvega na neki senožeti. Preiskava je dokazala, da so ga domú gredé 4 psi dr. Kirchmajerja napadli in ugrizli. Te mrhe so bile po vsi okolici znane, da so grozno hude; proste so letale po sicer zaprtem dvorišču, pa ponoči so skakale čez vrtni zid, ljudí napadale, na tla metale in grizle; omenjenega lesarja so popolnoma ugrizle. Župan je že večkrat ukazal dohtarju, naj te pošasti priklene ali pa konjedercu dá, ker so strah vsi okolici, al nič ni pomagalo; dohtar je ravno tako trdovraten kakor siten človek. Da prav njegovi psi so raztrgali lésarja, kazalo je to, da še drugo jutro so našli pri enem omenjenih psov krvav gobec. — 12. dne t. m. je bila tedaj konečna obravnava; sodnija je — vkljub vsemu izgovarjanju lastnikovemu in zagovarjanju njegovega zastopnika dr. Kirchmajerja obsodila, da je kriv pregreška zoper varnost življenja in ga obsodila na 4 meseca ostrega in še s postom poostrenega zapora, 30 gold. globe, in da vdovi rajncega plača 500 gold. Ker pa je vdova s 5 otroci, ki so po tej strašni dogodbi očeta zgubili, zahtevala 5000 gold., je sodnija izrekla, naj za nje dohtarja toži pri sodniji. — Vsak privoši svojeglavcu to kazen. — Tudi nam v Gradec so Vipavke iz Gorice prinesle 12. dne t. m. prve češnje, ter jih prodajale maslic po 20, funt pa po 60 soldov.

Doljnje Štajarsko. Celjski mestni župan gosp. dr. Mörtl se je županstvu spet odpovedal. — Kot zastopnik štajarskih Slovencev je šel g. dr. Vošnjak, deželni poslanec, k svečanosti pokladanja temeljnega kamna narodnemu gledišču v zlato Prago.

Iz Gorenskega. *(Izpisek iz pisma, ki ga je nekdo iz Dolenskega svojemu bratu na Gorensko pisal.)* „Ljubi moj brate! Večkrat si meni že obljubil, da me prideš obiskat; pridi vendar enkrat, pa boš videl, da pri nas nismo kar si bodi, to je, sami „pauri“, pri nas še zlo tudi stari nemški veterček pihljá, smo tudi bolj inteligent kakor pa drugi naši sosedje na kmetih. Če prav pri nas ni mesto ne trg, ampak kmečka vas, vendar če boš kakošnega moža bolj z napetim trebuhom videl če prav v kratkih poštenih hlačah, ne bodeš smel reči „oče“, ampak „voter“, njegovemu sinu ne Jože, ampak „Pepe“, hčeri ne Micka, ampak „Marička“, pa boš videl še bolj inteligente ljudí, namreč take gospé in gospodičine, če jim ne bodeš znal narediti komplimenta do tal, začele te bojo kmalu oštevati z „Bauerntölpel“; pri nas se po preslicah omikane gospé in gospodičine grozno rade spravijo na človeka, ki jih ne pozdravlja s „küss die hond.“ Ako pa misliš, da govorim od uradniških ali drugih gosposkih stanov, se zelo motiš; to, kar Ti pišem, zadeva samo „purgarje“, ki so tukaj pri nas toliko naprej ušli drugim v kulturi. Morebiti pa me bodeš po gorensko vprašal: kdo zlodja vas je pa tako otesal? ste li dolgo časa po takih šolah posedali, ali pa morebiti ste tako premožni in bogati, da se zavoljo tega bolj po purmansko, napeto držite? Ne, ne, to dragi brate, to vse ni res, — pri nas so le tako umetni krojači (žnidarji), da hitro iz kmeta znajo gospoda ali pa gospó prestvariti. Če ne verjameš, pridi gledat. To ti povem, brate, če bo to tako naprej šlo, bode se kmalu spolnilo to, kar sem enkrat od poštenega Ribničana slišal, ki je rekel: „ti gaspud, jest gaspud, kdo bo pa kobilo štriglal?“ — Nikar ne misli, da se norca delam; res so pri nas take šalobarde, ki se sramujejo poštenega kmečkega stanú in maternega jezika, ter posnemajo tisto žabo, ki se je tako dolgo ošabno napihovala, da je počila. Pozdravlja Te Tvoj brat St. Jurij.

Iz Poddrage na Ipavskem. — V dopis iz Poddrage v 19. štev. „Novic“ se je v silni naglici spisovanja vrinila neka prav nevšečna pomota, ktera se mora poravnati, namreč besede: „in še celó zaupnice pošiljajo.“ To pisatelj onega spisa javno s tem popravkom preklicuje, da noče gosp. učitelju krivice delati s tem, da bi mu zaupnic pripisoval, kterih nikoli prejel ni, nego samo neko pisemce iz Kopra zadevajoče čitalnico, ktero pisatelj pisma hvali, da vrlo napreduje itd., nikakor pa gosp. učitelja; kajti pisatelj pisma o g. učitelju le toliko omeni, da se nadja od njega, da bode iz mlade dece vrlih domorodcev in domorodkin odgojil. Vsak nepristransk človek, kteri pisatelja onega opisa svečanosti pozná in kteri je omenjeno pismo čital, mora mu priznati, da pisatelj nikakor ni iz sovraštva in nalašč učitelju kljubovati hotel pripisovaje mu, kar ni res, nego da se je ona kriva beseda po naključbi in prenagljenju v popis vcepila. Vrh tega je pa pisatelju ovega sestavka pravica in resnica preveč ljuba, kakor da bi hotel komu kaj krivega podtikati. Toliko v pojasnenje, da se krivica in vsako sovraštvo odvrne.

Pisatelj.

V Ložu 17. maja. — Od okrajnega predstojništva nam je došel žalostni nasvet, naj bi naše starodavno mesto, ki je od nekdaj imelo pravico biti samostojno, se dandanes združilo z drugimi soseskami na kmetih. Ako je že samo po sebi čudno slišati, da bi se mesto vtopilo v drugo občino, je še to pomisliti, da ima naša blagajnica premoženja do 22.000 gold., do kterega imamo samo mi mestjani pravico. *) Prizna-

*) To premoženje ostane po občinski postavi v vseh okoliščinah lastnina mestna. Vred.

vamo sicer radi, da je le v prid občinam, ako je več majhenih srenj združenih v eno veliko srenjo; ali pri nas bi to, kakor sem dokazal, bilo vendar prečudno. Radi verjamemo, da okrajno predstojništvo je mislilo le dobro za nas Ložane, ko nam je dalo ta svet; al mi se saj za zdaj lepo zahvaljujemo; morda drugo pot! — Bog daj, da bi nam kmalu zginul sneg iz žneperskega snežnika, da bi nam kaka slana ne pobrala vžitka, kakor se nam je zgodilo pred nekimi leti, ki jih še danes bridko čutimo.

Iz Postojne 18. maja. — Čeravno kasno, vendar smo prišli tudi Postojnčanje do narodne čitalnice, ki se je včeraj odprla s slovesno „besedo.“ Došlo je milih nam gostov iz vseh krajev; videli smo župana ljubljanskega g. dr. Costo in več druzih županov iz bližnjih krajev, gospode dr. Lavriča, Miroslava Vilharja, starosto „Sokola“ Debevca in mnogo druge gospôde iz Ajdovščine, Razdrtega, Begunj, Planine, Logatca, Rakeka in Ljubljane, med temi tudi nekaj Sokolov v lični njihovi obleki. Osem odbije in kmalu so bile polne čitalničine sobe za veselico po gosp. Hermanu okusno okinčane. Ko je postojnska godba izvrstno in z veliko pohvalo odgodla „Slovenski venec“, stopi na oder čitalnice predsednik, velecenjeni slovenski rodoljub gosp. dr. Janez Bučar, z živio-klici sprejet, ter govorí blizo tako-le:

„Slovenci in Slovenke! Naročila mi je čitalnica postojnska, naj Vas tukaj sprejemam in v njenem imenu Vam izrekujem iskrena pozdravila in lepo hvalo za to, da ste prvo našo „besedo“ počastili sè svojim prihodom. Z radostnim srcem spolnujem tako nalogo in si jo štejem v veliko čast, ko vidim pred seboj prvake národa in lepo število domorodnih bratov in sester v pomenljivi družini, ktera se le redkokrat zbira, v Postojni pa se ni še nikdar sešla. Kakor danes slavni bratje v zlati Pragi v brezštevilnih trumah obhajajo veliko svečanost národno, tako hočemo mi tukaj v mali razmeri praznovati dan nekakošne pomembe za Postojno in za notrajnsko stran. Večkrat so Postojno imenovali središče Notranjskega, vendar ta dežela ni imela še središča življenja národnega. Naj se od tukaj zdaj vedno bolj razvija národni duh, kakor srce po žilah gorko kri daje telesu, — tukaj naj se po tovarših, društvenikih in prijateljih mlade te čitalnice omika, čut, zavest in navdušenost slovenska razširja po vseh trgih in selih, po gradovih in kočah tje do zadnje hišice. Vsaj imamo za to pripraven narod, narod temeljit, izviren, hraber, bistroumen in domovini zvest, kterega ljubiti in v velicih stiskah njegovih globoko spoštovati sem se učil. — Res je, da smo borni kmetje tukaj, vendar mudimo se, dovolite, le malo pri kmetu slovenskem. Popolnoma zavreči moram mnenje onih francozkih modrijanov, ki pravijo, da je kmetovski stan tretji stan. Ne tako, kmečki stan je prvi stan. Kakor gotovo smo vsi iz zemlje vzeti, tako gotovo nas zemlja redí, in iz zemlje nam le kmet pridobiva živež. Čvrsto telo, dobro zdravje in jasno pamet ima kmet v prosti naravi od Boga; iz tega stanú pa neprecenljivi ti darovi prihajajo vsacemu drugemu stanu. Kdo hrani državo in jo brani sovražnika, če ne kmet, ki jej toliko pomoči daje s svojim trudom in toliko čét junaške svoje krví? Od kod imamo najbolj izvrstne možake naroda slovenskega? Od kod smo dobili učenjake Čopa, Hladnika, Dolinarja, Kopitarja, Vego, Miklošiča, od kod Hrena, Lušina, Ravnikarja, Slomšeka, Brnjeta, Vrtovca, Potočnika in celó častitljivo vrsto duhovnikov, kterih imena se leskečejo enako zvezdam na nebu domovine; od kod je sprejelo trgovstvo blagega našega Kalistra, ki je rojen v Slavini v postonjski dekaniji ubožec začel trgovati in slednjič ubožcem, bolnikom, dijakom, soseskam in kmetovalcem zapustil čudovite zaklade bogastva? Kje so se nam rodili prvaki slovenski Vodnik, Prešern, Koseski, kterim narod večno slavo daje? Oni vsi, ali vsaj njih dedovi, so se odgojili v srečnem stanu tvojem, dragi kmetič, kteremu je v stari dobi Rimec že zaklical: „Blagor tebi, ki dalječ od mestnih homatij očetovske njive obdeluješ z voliči svojimi!“ Čas je tedaj, da smo se spoznali in združili drug z druzim, da si roke dajemo brat v kmetovski obleki bratu v dolgi suknji, Slovenec Slovencu, ker vsi smo sinovi ene matere Slave! Shajali se bomo v tej čitalnici, kjer si bomo vsi enega duhá domoljubnega slovanskega, vsi enacih dolžnosti in enacih pravic. Padle so ovire starih oholih nasprotnih postav, ki so kadaj v verige sužnosti kovale Slovana. Tudi nam Slovencem je odprto polje svobode, národnega razvitka, národnega napredka. Iz starodavne korenike poganja deblo mogočne lipe in poganjalo bode krepke odrastke. V njeni senci pa hočemo zvesto varovati in proti celemu svetu braniti vero, cesarja in domovino. Vero, cesarja in domovino naj Bog živi!“

Po govoru predsednikovem pozdravlja g. dr. Costa čitalnico v imenu dr. Jan. Bleiweisa, kteremu ni bilo mogoče se udeležiti današnje slovesnosti, potem v imenu odbora ljubljanske čitalnice, kteri je podpredsednik, in zadnjič v svojem imenu kot poslanec postojnskega okraja v deželnem zboru. Navdušeni govor njegov je bil sè živahnimi slava-klici odzdravljan. — Potem so sledile pesmi, ki jih je moški zbor čitalničin lepo pel, še posebno pa častitamo izvrstnima gospodoma Ditrihu in Lebanu. Gospodičina F. Ditrihova je dobro deklamovala pesem „vse za vero, dom in cesarja.“ Z overturo na glasoviru „la Bohemiene“ sta se odlikovala gosp. dr. V. Kravs in gospá Cepuderova. Gospodičina A. Rosa je pela z malo deklico Marijo Vrtovčevo iz Št. Vida „Sarafana“ tako ljubko, da ploskanja ni bilo konca, dokler ga niste v drugo pele. — Konečno je še gosp. dr. Lavrič s krepkim in veliko pohvalo sprejetim govorom „o slabi pedagogični sistemi prejšnjih let“ skupščino razveselil. — Po besedi se je začel ples, kteri je trajal v pozno noč. Med počitkom smo občudovali bralcem „Novic“ že dobro znano govornico gospodičino Matkovičevo iz Ajdovščine v izvrstni deklamaciji iz „Device orleanske.“ — Tako se je častno dovršila prva beseda v novem národnem domu!

Iz Ljubljane. Volitve za mestni odbor so bile v četrtek z volitvijo v prvi razred končane. Izvoljeni so bili kandidatje „centralnega odbora“ gospodje: Dreo s 125, Lasnik in Alb. Samasa s 121, Pauer s 118 glasovi. Gospodje Souvan, Auer, Blaznik in Rösman, ki so dozdaj v mestnem zboru bili in ki jih je priporočal mestjanski volilni odbor, so dobili po 90, 87, 86 in 85 glasov. — Kdor vé, kakošne sile so združene delale, ne čudi se izidu te volitve, do kterega pa lahko najde ključ, ako se ozrè na nesrečne volitve letos v Zagrebu in lani za deželni zbor na Českem. — Vladna „Laib.“ je 10 dni pred volitvami vsaki dan nanašala v svojih „Eingesendet“ toliko obrék, sofističnih zvijač in psovk na narodne zastopnike našega mesta, da se je ta sodrga gnjusila celó ljudem, ki ne stojé na strani narodne stranke. Po zmagi je omolknila in se le z besedo, na videz prav zmérno, raduje, da so „tako častitljiva imena prišla iz volilne urne.“ Tem besedam nasproti vprašamo „Laibacherico“ resno le-to: kaj pa so imena: Souvan, Blaznik, Rösman, Auer? Kaže li tako besedovanje oni takt, ki naj bi po besedah „Laib.“ peljal v porazumljenje nasprotnih strank?! — „Triesterico“ in pa „Presso“, ki silno vriskate, da je padla „national-clericale Clique“, pa vprašamo le to: kaj res misli, da je sedanji mestni odbor kaj druzega kot „Kunstprodukt“, ki nima korenine v narodu? Številke 90, 87, 86, 85 dosti glasno govorijo! — Ker je princip „Novicam“ od

nekdaj bil ta in je še dandanes, da se ne prepirajo z narodnimi domačimi časniki, zato le prijazno prosijo g. pisatelja „12 ur v Ljubljani“ v 10. listu „Primorčevem“: naj predno piše, resnico temeljito pozveda, in kadar piše, naj piše saj tako, kakor se spodobi, da nam ne bo treba „Olikanega Slovenca“. Da se z glavo ne more skozi zid, to „Primorec“ sam najbolje vé, ako se spominja, da z vsem svojim „mogočnim“ glasom ni še celó nič prenaredil niti o tržaških mestnih niti o deželnih primorskih zadevah. — S tem je od naše strani konec besedi.

— C. kr. dunajsko ministerstvo kupčijstva je pri letošnjih volitvah novoizvoljenega gospoda V. C. Zupana za predsednika in gosp. Jan. Horaka za podpredsednika kranjske trgovske in obrtnijske zbornice potrdilo.

— Vsled lanske „Sokolove“ homatije je že po končani „Sokolovi“ pravdi imela tudi preiskava biti zoper župana gosp. dr. Costo. Radostni slišimo iz gotovega vira, da ste tukajšnja c. k. deželna sodnija in c. k. deželna nadsodnija v Gradcu soglasno sklenile, da ni nikakoršnega vzroka zoper njega preiskavo začeti. — Tako je tedaj skor čez leto in dan konec — in to pravičen konec tej stvari, o kteri so dunajska „Pressa“, graška „Tagespošta“ in tržaška „Triesterica“ — pa tudi „ljubeznjiva Laibacherica“ na kupe papirja napisale!

— Zdaj ko topleji pomladanski čas ni več ugoden zabavam v zaprtih prostorih, se more res le občni priljubljenosti gosp. Fr. Grbca in lepo osnovanemu programu sobotne njegove „besede“ pripisati, da je bilo deželno gledišče toliko polno. Zopet se je g. Grbec odlikoval v samospevih in v trispevu, ki jih je pel, in to temveč, ker je bil ta večer posebno dober na glasu. Preprijazna umetnica gospá Ana Pesjakova ga je z gosp. Valento v Donizettovem trispevu iz italijanske opere „Luc. Borgia“ tako izvrstno podpirala, da so jim živahni dobro-klici doneli v pohvalo. V pevskem oddelku si je moški zbor národne naše čitalnice pod vodstvom gosp. Försterja z dvema zboroma zopet svoje častno ime pritrdil; s posebno navdušenostjo pa je bil sprejet prvi zbor „Staročeska“ — in to v spomin, da se je isti dan, ko se je v zlati Pragi obhajala národna svečanost velike pomembe, tudi Ljubljana spominjala slovanskih svojih bratov na Českem. — Instrumentalnemu oddelku je, razun overture iz Gounodove opere „Romeo in Julija“, ktero je dobro godla muzična kapela c. kr. polka grof Huynovega, bila odmerjena sicer le ena točka: trio (B-dur) L. Beethoven-ovo, a ta je bila tako mojstersko izpeljana po gosp. J. Sori, ki je godel, po gosp. kapelniku Schantel-nu, ki je na violončelu, in po gosp. A. Försterji, ki je na glasoviru igral, da so tudi ostri glasbeni izvedenci nas zagotovljali, da je bilo to „trio“ od konca do kraja tako dovršeno, da bi se težko sodilo, kdo izmed imenovanih treh umetnikov je bil prvi. — Konec „besedi“ bila je vesela igra: „Bog Vas sprimi! Kdaj pojdete domú?“ ki jo je g. V. Mandelc prav lepo poslovenil. Mala igrica je sicer ta, al tako prijetna in kratkočasna, da je bila z velikim zadovoljstvom sprejeta. Gospodičini Šventnerjeva in Kremžerjeva ste bili prav brhki „Kranjici“, kterima ste njuni nalogi prav gladko spod rok šli, tako pa tudi g. Jos. Nolli-u, ki je na odru kakor domá, in gosp. Drahslerju, ki je bil tako izvrsten v obleki, besedi in mimiki, da ga mu ni kmalu para; tako se zná vtopiti vselej v značaj svoje role, da ga komaj poznaš na javnem odru. — Kakor smo tedaj že gori rekli, bilo je zadovoljstvo s to „besedo“ veliko in gosp. Grbcu se zahvalujemo za zanimivi večer. Sklenemo pa te vrstice s tem, da ga po besedah igre vprašamo: „kdaj pridete spet?“

— Gospodu L. Svetcu, državnemu našemu poslancu, je bilo jako nemilo, da zarad neprenehanega obrekovanja v „Zukunft-i“, češ, da „dnina je prva poslancu“, mu ni ostala druga pot kakor sodniška zarad razžaljene časti. 13. dan t. m. je bila konečna obravnava pri sodniji dunajski, pri kteri se je skazalo, da iz pomotnega razumenja je izviralo vse ono obrekovanje. Ker je gosp. Leskovec, bivši vrednik „Zuk.“, pred sodnijo zagotovil, da hoče pomoto preklicati v „Zuk.“, zato je gosp. Svetec, ki ni hotel nič druzega kot obrambo svoje časti, odstopil od dalje tožbe, in tako je stvar poravnana.

— Ljubljanskim turnerjem se je že nekterekrat primerilo, da so na svojih izhodih na deželo nadležnosti doživeli. Zato grejo posihmal vselej pod krilom žandarjev in gosposkinih služabnikov v okolico ljubljansko. Preteklo nedeljo zjutraj so z godbo šli v Mengeš, medpotoma sèm ter tje tudi z revolverji streljaje. Popoldne je po hrupnem dirndaji v zvezdnem drevoredu za njimi šlo še več druge gospôde. Ponoči nazaj se peljaje pa so bili nekteri vozovi v Črnučah in tam okoli od nagajivih ljudí napadeni, s kamnjem lučani in tepeni. Vsak miren človek obžaluje take dogodbe, ki niso le na škodo takim, ki so prizadeti pri tacih razposajenostih, ampak tudi domovini naši zato, ker vsi nam sovražni časniki na jugu in severu bojo teh popisov polni. Ker „Novic“ taki siroveži ne beró, je pač želeti, da naši bralci ljudstvo večkrat podučujejo in resno svarijo, naj pustijo vsacega ptujca na miru, kdor jim nič žalega ne storí, ker to zahteva olikano življenje.

— „Sokol“ napravi, ako bode vreme ugodno, v četrtek, na Vnebohodni dan, svoj prvi izgred. Zjutraj ob poli 6. ure gré iz Ljubljane čez Šiško, Dravlje in Šujco do cerkve na Hruševem, kjer bode sv. maša s petjem čitalničinih pevcev. Po sv. maši je zajuterk v Šujci. Potem idejo čez Dobrovo do Ločnikarja na Vič, kjer bo skupni obed ob 1. uri popoldne. Po obedu je občno razveseljevanje „Sokolov“ in prišedših gostov. — Ako bode neugodno vreme, prestavi se izgred na nedeljo, to je 24. dan t. m.

— Vipavke so nam letos že 12. dne t. m. prve češnje v Ljubljano prinesle.

— *(Zgubljen fant.)* Matija Kelemina, 9 let star, je iz Ljubljane zginil preteklo sredo okoli poldne. Skrbni starši prosijo, kdor morebiti kaj vé o zgubljencu, naj to naznani ljubljanski mestni gosposki.

— *(Odprava.)* V 45. listu lanskih „Novic“ sem rekel zadnjo besedo, ktere mi nobena zvijača „Laib. Einsendlerjev“ ni môgla podreti. Pri tej besedi ostanem enkrat za vselej, ker mi ni na čast boriti se s skritimi zasedniki. Jož. Blaznik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V državnem zboru je zborni ca gospôska sprejela medvérsko postavo, toda 4 točke je spremenila o osnovi poslanske zbornice; po takem je šla ta postava še enkrat v posvèt zbornici poslancev. Noben škof ni bil pričujoč pri tej razpravi; tudi grofa L. Thuna, grofa Blome-a in kneza Windischgrätza ni bilo zraven. Zbornica poslancev se ni zoperstavljala tem spremembam ter je potrdila po nasvetu zbornice gosposke to postavo, ki je tretja, ktera razrušuje konkordat. Zdaj večini obeh zbornic željno pričakujete, da Nj. Veličanstvo cesar potrdi to postavo. — Tudi o postavi zarad odrtije je zbornica gosposka prenaredila 2 oddelka; al zbornica poslancev tem premembam ni pritrdila, ampak ostala je pri svoji prvi

osnovi. Po takem roma ta postava še enkrat nazaj v zbornico gosposko, ktera je 18. dne t. m. sprejela tudi postavo zarad česke severnozahodne železnice tako, kakor jo je osnovala zbornica poslancev. — Zbornica poslancev je dovršila postavo o porotnicah, ktere sodijo pregreške po tisku doprinešene, in je sprejela postavo o avstrijsko-nemški kupčijski pogodbi, kteri se je dr. Toman v obširnem in na vsako stran temeljitem govoru na vso moč zoperstavljal, končaje svoj govor s tem, da je rekel: ako vsi glasujete za to pogodbo, jaz ne bom glasoval. Al vse ni nič pomagalo: nemška politika je zmagala po večini glasov, med ktero pa glasovi naših poslancev niso bili. (Z govora dr. Tomanovega posnamemo drugi pot glavniše stvarí). Zbornica poslancev je sprejela že tudi postavo, ktera odločuje penzijo bivših c. kr. ministrov za leto in dan po 4000 gld., do ktere ima minister tudi takrat pravico, kadar prostovoljno odstopi. — Včeraj je minister kupčijstva zbornici poslancev predložil postavo o železnici iz Trbiža (Tarvis) v Ljubljano. Radovedni čakamo sklepa v tej za Kranjsko prevažni železnici. — Nova davkovska postava še ni prišla na vrsto. — Ker državni zbor ne bo končal svojih nalog do konca tega meseca, se bode neki podaljšal čez binkošti.

Česko. Iz Prage. Odloživši za drugi pot obširni popis velike svečanosti 16. maja, ko se je položil temeljni kamen narodnemu gledišču, omenimo danes le na kratko to, da enake slovesnosti ni še doživela zlata Praga in da morebiti tudi kmalu ne bo take. Od blizo in daleč okoli 250.000 ljudí, — mesto v prazničnem lišpu, — slovesni sprevod neštevilnih zastopov, društev itd., ki je trajal čez 2 uri, ker se ga je v ličnih narodnih oblekah udeležilo nad 60.000 ljudí, med njimi prvaki naroda českega, cenjeni gosti iz slovanskih dežel itd., navdušeni veliki govor dr. Sladkovskega in druzih, gromoviti slava-klici, godba, narodna veselica, na stotine telegramov iz vseh krajev svetá, zraven pa srca vseh pričujočih plamteča narodnega ponosa in domoljubja: kdo more vse to popisati tako, da bi bil popis prava podoba velike dogodbe. Bratje naši Čehi so pokazali, da so in da hočejo biti!

— Med kuretnino, zlasti med kokoši in gosmí v nekterih zahodnjih krajih naše dežele taka huda kuga razsaja, da v nekterih vaséh že ni ne ene kokoši in ne ene gosí več.

Ogerska. Judov iz Poljskega se je toliko nateplo na Ogersko, da je skupščina Ungvareške županije sklenila, jude, ki so se po razglašeni ravnopravnosti iz Poljskega preselili na Ogersko, odpraviti iz te županije. Ako bi poljski judje, za ktere Ogri nimajo nobene „humanitete“, hoteli dr. Kalteneggerja poklicati iz Ljubljane za zagovornika, morebiti da omečí Ogre, ki nimajo srca do judov.

Slavonija. 11. dne t. m. zvečer je bila v Požegi tako strahovita ploha, da je voda odnesla 80 hiš in vse druge zadilja. Koliko se je potopilo ljudí, se še ne vé. Tudi ceste so vse razdrte, tako da se revežem skoraj ne more na pomoč dojti.

Nemčija. — Po 13. sporočilu, ki ga je na svitlo dal „Nachweisungsbureau für Auswanderer in Bremen“, je lansko leto 150.000 Nemcev zapustilo svojo domovino in se čez morje preselilo v druge kraje, največ v severno Ameriko; samo iz Bremena se jih je odpeljalo po morji 73.971, večidel prav revnih ljudí; med njimi je bilo 3711 dojenčkov in 11.670 otrok spod 15 leti. — Ako bi ti nemški berači le pohlevni ostali tam, kamor pridejo, naj že bode, da pridejo, al komaj se nekteri enmalo opomorejo, že nosijo glavo po konci in tlačijo ljudí druzih narodov s svojo „kulturo“, ktera ni veliko pridá, sicer bi seljenci ostali tam, kjer so domá, a se ne pritepali v druge dežele. Kdor gré s trebuhom za kruhom, naj je v tuji deželi pohleven; al žalibog, da je ta čednost le malokterim lastna.

Iz Afrike. — Strašna lakota divjá v Algiru. Ljudje se med seboj koljejo in jedó. Nek popotnik pripoveduje, da je obiskal neko bajtico in ko je v njo stopil, so ravno začeli roke in noge nekega moža kuhati, kterega so malo pred zaklali in kterega truplo je še na dverih viselo.

Denarni zapisnik Matičin.

Stari udje so plačali:

a) ustanovniki:

Za 2. leto: gg. Gostenčnik Peter, pl. Langer France.
Za 3. leto: gg. dr. Kopač Josip, dr. Razpet Martin.
Za 4. leto: gg. Kobler Alojzi, Jerala Janez, Arženček Matija, Držečnik Luka, Slomšek Janez, Concilija Ivan, Bušič Josip, Preša Jožef, Vavrů Ivan, Bonner Jožef.
Doplačali so: Burger Jožef, Šavprl Dragotin, Ripšl Dragotin, Kosar France, dr. Srnec Janko, dr. Vončina Leon, Pavšler Jožef, Žuža Anton.

b) letniki:

Za 1865. leto: g. Miklavec Jožef.
Za 1866. leto: gg. Miklavec Jožef, Trjašek Drag., Bučar Josip, Weis France, Zupan Urh, Anžlovar France.
Za 1867. leto: gg. Kozjek Andrej, Knifec Feliks, Janša Jan., Adamič France, Oblak Jurij, Črne Avguštin, Tavčar Matej, Gestrin Leopold, Jerič Jožef, Strah Januarij, Dutovlje soseska, Elsbacher Andrej, Osvald Janez, Novak Janez, Mrzel Jožef, Macun Ivan, Ožgan Franjo, Vrbnjak Jožef, Anźlovar France, Smolej Matija, Marković Ivan, Matevžić Miha.
Za 1868. leto: gg. Kenda Štef., Štupica Lovro, Jan Primož, Gorišek France, Finec Anton, Pirec Matej, Cajhen Janez, Prekoršek Gregorij, Pajmon Anton, Praprotnik France, Galuf Anton, Završnik France, Režek Peter, Razpotnik Jakob, Vode Jožef, Škrjanec Anton, Beseljak Pavel, Roškar Matej, Vošnjak Lovro, Bratanič Jožef, Zevnik Martin, Stare Ferdinand, Kuralt Ivan, Velikanje France, Kočevar France, Erjavec France, Macun Ivan, Kunčič Anton, dr. Levičnik Jernej, Höffern pl. Leopold, Pašič Janez, Legan France, Rudolf Lovro, Zelen Jožef, Lunder Janez, Počkar Janez, Križaj Andrej, Wolkensberg bar. Avgust, Drobnič Andrej, Arko Jernej, dr. Bučar Žiga, Mohar Martin, Čitalnica v Novem mestu, Orešnik Jožef, Jerin Jakob, P. Rafael Klemenčič, Štrukelj Gothard, Smolej Matija, Lavrič Jožef, Kralj Janez, Čitalnica v Poddragi, Povše France, Rihar France, Vidmar Matej, Zagorjan Ivan, Okorn Ignacij, Kogej Jožef, Žakelj Miroslav, Marković Ivan, Matevžić Miha, Valon Josip, Vodopivec France.
Za 1869. leto: gg. Źnidaržič Urban, Drobnič Andrej, Jerin Jakob.

V Ljubljani 15. maja 1868. Dr. Jer. Zupanec.

Listnica vredništva. Gosp. Fr. R. v K: Dopis Vaš nam je došel malo ur pred tiskom; tedaj nikakor ni bilo mogoče ga natisniti danes.

Milodari za ubogo vdovo Erženovo.

Gosp. R. 1 gold. — Še enkrat ponavljamo prošnjo.

Žitna cena

v Ljubljani 16. maja 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. — — banaške 7 fl. —. — turšice 3 fl. 80. — soršice 5 fl. 30. — rži 4 fl. —. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. 30. — ajde 3 fl. 40. — ovsa 2 fl. 10 — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 19. maja.

5% metaliki 55 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 114 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 20 kr.	Cekini 5 fl. 56 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.